

RAKENNUSTIETO >

Rakennusalan täyden palvelun tietotalo

Rakennustieto Oy edistää hyvää rakennustapaa ja tuottaa rakentamisesta luotettavaa tietoa. Puolueettoman ja asiakaslähtöisen Rakennustieto Oy:n tuotteet kattavat rakentamisen koko elinkaaren suunnittelusta ylläpitoon. Yhtiön omistaa Rakennustietosäätiö RTS.

Tutustu palveluihimme

> rakennustieto.fi/rk/palvelut

Rakentajain kalenterin artikkelit

Tämä artikkeli on julkaistu alun perin Rakentajain kalenterissa, jota ovat julkaisseet Rakennustietosäätiö RTS sr ja Rakennusmestarit ja -insinöörit AMK RKL ry.

Julkaisu oli rakennusalan ammattilaisten ja opiskelijoiden käsikirja, joka yhdisteli teoriaa ja käytäntöä sekä kannusti hyvään rakentamiseen. Artikkelin vasemmassa reunassa olevasta vesileimasta näkee ko. Rakentajain kalenterin vuosikerran.

> [Artikkeliarkisto, kokoelma vuosien 1997–2018 Rakentajain kalenterissa julkaistuista artikkeleista](#)

Räjätystöiden työturvallisuusrikosvastausta

Antti Isohanni, varatuomari
Konsulttikamari Oy
antti.isohanni@kolumbus.fi

Reijo S Lehtinen, insinööri
Asiamies, Talonrakennusteollisuus ry
reijo.lehtinen@rakennusteollisuus.fi

Rakentamisen vastuukysymysten tarkasteluun on olemassa useita näkökulmia. Sopimukseen perustuvasta vastuusta on tultu viime vuosikymmenenä yhä enemmän lainsäädännöllä ja oikeuskäytännöllä ohjaavaan vastuukäytäntöön. Seuraavassa on vastuuta sekä eri säädösten ja sopimusten merkitystä käsitelty erityistä osaamista edellyttävän aliorakan näkökulmasta sekä eräiden oikeustapausten pohjalta.

Louhinta- ja räjäytystöissä on viime vuosina satunut useita tapauksia, jotka ovat johtaneet rikosoikeudelliseen vastuuseen. Lainsäädäntöä on myös 2000-luvulla uusittu varsinaisen työsuorituksen osalta ja sitä ollaan uusimassa myös lupakäytännön osalta. Näissä töissä tulee monestakin syystä päättävöitteenä rikosvastaussa olla räjäytysvahinkojen varnalta ehkäiseminen. Taaja-asutusalueilla saattaa virheellisestä tai piittaamattomasta menettelystä aiheutua tilanteita, joissa vahingoitetaan tai vaarannetaan paitsi rakennustyömaalla työskenteleviä, myös ulkopuolisia ja heidän omaisuuttaan. Vahingot voivat olla mittavia. Sen vuoksi kaikki mahdollinen on tehtävä niiden syntymisen estämiseksi. Räjäytystyötä tekevien lisäksi huomiota on kiinnitettävä siihen, ettei räjäytysurakoitsijan valinnassa ja valvonnassa syyllistytä virheisiin ja laiminlyönteihin. Tämä tarkoittaa ensinnäkin sitä, että urakoitsijan henkilöstön pätevyys, kokemus ja maine asianmukaisesti selvitetään lupaviranomaisen ja urakan antajan sekä aliorakoitsijan hyväksyvän rakennuttajan toimesta, ja myös sitä, että valvonta on järjestetty. Näyttää siltä, että syytteitä nostettaessa ja tuomioita annettaessa tämä puoli on jäänyt liian vähälle huomiolle.

Rakennushankkeeseen ryhtyvän vastuu

Maankäyttö- ja rakennuslain 119 §:n mukaan rakennushankkeeseen ryhtyvän on huolehdittava siitä, että rakennushanke suunnitellaan ja rakennetaan säännösten, määräysten ja myönnetyn rakennusluvan mukaisesti. Rakennushankkeeseen ryhtyvällä tulee olla riittävät edellytykset hankkeen toteuttamiseen sekä käytettävissä pätevä henkilöstö. Laki korostaa rakennushankkeeseen ryhtyvän eli sen alullepanijan velvollisuutta huolehtia rakentamisen kellovilluudesta sekä suunnittelussa että rakentamisessa.

Huolehtimisvelvollisuuteen kuuluu lisäksi, että rakennushankkeeseen ryhtyvällä on hankkeen vaativuus huomioon ottaen riittävät edellytykset sen toteuttamiseen ja käytettävissä pätevä henkilöstö. Tällä ei tarkoiteta, että hanketta toteuttava tai tämän organisaatio täyttäisi nämä edellytykset. Yleisempää on, että rakennushankkeeseen ryhtyvällä on sopimusjärjestelyin hankittu riittävät ammattitaitoisia hankkeen läpiviemiseksi, jolloin tulee huomioida räjäytystöiden yleisvaarallinen luonne ja näiden erikoistöiden ammatillinen vaativuus.

Toimet huolehtimisvelvollisuuden täyttämiseksi alkavat samalla hetkellä kuin aikomus rakentaa ja sen täytyminen voidaan todentaa tai todeta rakennuslupavaiheessa, työmaan aloituskokouksessa, rakennustyön aikana tai rakennuksen valmistuttua.

Huolehtimisvelvollisuutta voi verrata muussa lainsäädännössä asetettuihin velvoitteisiin, joilla pyritään torjumaan tietämättömyydestä tai osaamattomuudesta johtuvia yhteiskunnallisia tai yksityisiä vahinkoja. Sen mukaan toiminnanharjoittajan on oltava riittävästi selvillä toimintansa ympäristövaikutuksista, ympäristöriskeistä sekä haitallisten vaikutusten vähentämismahdollisuuksista.

Rakennustyötä edeltävä aloituskokous on hyvin toimitettuna tehokas keino rakentamisen ohjaukseen ja neuvontaan. Se on myös keino käydä ositetun ja monille toimijoille jaettu rakennustyösuoritus läpi niin, että hankkeen vastuulliset toimijat ja heidän tehtävänsä sekä vaativan rakennushankkeen riskit tulevat ennalta käytyä läpi.

Urakkamuodon vaikutus työturvallisuusvastuuseen räjäytystöissä

Rakennushanke voidaan toteuttaa erilaisia toteutusmuotoja käyttäen. Toteutusmuoto määräytyy hankkeeseen osallistuvien tahojen käytettävistä resursseista ja organisaatioiden sopimussuhteiden perusteella.

Toteutusmuodot voidaan yleistäen jakaa kahteen muotoon: kokonaisurakkaan ja jaettuun urakkaan.

Kokonaisurakassa rakennuttaja tekee urakkasopimuksen koko työstä yhden urakoitsijan – pääurakoitsijan – kanssa. Pääurakoitsija voi edelleen teettää erikoistyöt – myös mahdolliset räjäytystyöt – erikoisurakoitsijoilla aliorakoina. Tällöin pääurakoitsijan vastaavalla työnjohtajalla on yleisvas-

tuu myös työmaan työturvallisuusasioista, mutta kuitenkin niin, että räjäytysurakoitsijalla on ensisijainen vastuu räjäytystöiden suorittamisesta sekä niihin liittyvistä asioista, kuten räjäytys- ja pelastautumissuunnitelmien laatimisesta, räjäytystyöhön liittyvistä raportoinneista ja eri lupien hankinnoista.

Rakennuttaja voi yhden urakan sijasta tehdä useita urakkasopimuksia. Tällöin sopimusmuodosta käytetään nimitystä jaettu urakka. Kun useat urakoitsijat toteuttavat hankkeen, rakennuttaja nimeää kaupallisissa asiakirjoissa yhden urakoitsijoista pääurakoitsijaksi. Tälle kuuluvat sopimuksenmukaisessa laajuudessa työmaan johtovelvollisuudet. Muita urakoitsijoita kutsutaan sivu-urakoitsijoiksi. Mikäli ketään urakoitsijaa ei nimetä pääurakoitsijaksi, ovat kaikki urakoitsijat samanarvoisia ja silloin kaikkia urakoitsijoita kutsutaan osaurakoitsijoiksi.

Jaetussa urakassa rakennuttaja tekee urakkasopimukset tärkeimmistä erikoistöistä sivu-urakoina toimivilla erikoisurakoitsijoilla. Jaetussa urakassa eri urakoitsijoiden välillä ei ole keskenään sopimusuhdetta. Tässä urakkamuodossa rakennuttajalle aiheutuu velvollisuuksia eri urakoitsijoiden töiden yhteensovittamisesta ja koordinoinnista. Samoin rakennuttajalla on riski urakoitsijoiden toisilleen aiheuttamista vahingoista.

Onko eri urakkamuotojen käytön osalta merkitystä arvioitaessa räjäytystöissä tapahtuneiden laiminlyöntien, virheiden tai vahinkojen aiheuttamisen vastuukysymyksiä? Ei välttämättä. Erityisosaamista vaativassa työssä vastuun pitää ensisijaisesti olla räjäytystyön suorittajalla riippumatta siitä, onko räjäytysurakan tilaajana rakennuttaja, rakennuttajaan urakkasopimussuhteessa oleva sivu-urakoitsija, pääurakoitsija tai tämän aliurakoitsija.

Päätoteuttaja

Valtioneuvoston asetus rakennustyön turvallisuudesta 205/2009 eli rakennustyöasetuksen 2 § edellyttää, että rakennuttajan tulee nimetä pääurakoitsija tai joku muu urakoitsija päätoteuttajaksi ja ellei rakennuttaja ole näin menetellyt, päätoteuttajana toimii silloin itse rakennuttaja. Pääurakoitsija nimeke on määritelty taasen rakennusurakan yleisten sopimusehtojen YSE 1998 käsitteistöstä.

Työturvallisuuslain 52 § 1 momentin mukaan rakennuttajan ja päätoteuttajan vuolehtimiseen ja tiedottamiseen liittyvät työturvallisuusvelvoitteet ovat laajemmat kuin muilla yhteisillä työpaikoilla. Velvoitteiden noudattamista ei ole sidottu pääasiallista määräysvaltaa käyttävän työnantajan asemaan, vaan velvoitteet kattavat myös tilanteita, jolloin velvoitteita ei kyseisellä työmaalla tällaista asemaa ole. Yhteisellä rakennustyömaalla velvollisuus koskee ao. työmaan lisäksi muiden työnvaiku-

tuspiirissä olevien turvallisuutta. Yhteisillä työpaikoilla on riittävää, että pääasiallista määräysvaltaa käyttävä työnantaja huolehtii työolosuhteiden ja työympäristön yleisestä työturvallisuudesta ja terveellisyydestä.

YSE 1998 4 §:n 2 kohdassa määrätään, että mikäli urakan kaupallisissa asiakirjoissa ei ole toisin sanottu, työmaan johtovelvollisuuksiin kuuluvat kuten YSE 1998 57 § 1 kohdan mukaisten työsuojeluvuoroitteiden hoitaminen.

Kyseisen kohdan mukaan työmaan johtovelvollisuuksista vastaavan urakoitsijan on nimettävä pätevä vastuuhenkilö huolehtimaan turvallisuudesta ja terveyden kannalta tarpeellisesta työmaan yleisjohdosta ja osapuolten välisen yhteistoiminnan ja tiedonkulun järjestämisestä, toimintojen yhteensovittamisesta sekä rakennusalueen yleisestä siisteydestä ja järjestyksestä.

Lisäksi YSE 57 § 3 kohdassa määrätään, että jokaisen urakoitsijan on nimettävä työnsä johtoa ja valvontaa varten siihen pätevä ja vastuunalainen henkilö, joka vastaa työsuojeluvuoroitteita koskevien säännösten noudattamisesta.

Rakennushankkeeseen ryhtyvän arvioidessa sitä, mikä työmaan toimija eli rakennuttaja, pääurakoitsija tai joku erikoisurakoitsija voisi hoitaa rakennustyömaan päätoteuttajan velvoitteita, on olennaista tarkastella sitä, millä osapuolella, rakennuttajalla vai jollain urakoitsijalla, on riittävät edellytykset hoitaa työmaan kokonaisjohto ja -valvonta. Kyseessä on siten tosiasiallisiin toimivaltuuksiin ja päätäntävaltaan liittyvä kokonaisarviointi. Sen perusteella rakennuttajan tulee ratkaista, mikä urakoitsija pystyy parhaiten hoitamaan päätoteuttajalle asetetut velvoitteet vai pitääkö rakennuttaja mainitut velvoitteet itsellään.

Mikäli rakennuttaja nimeää jonkun urakoitsijoista päätoteuttajaksi, tällöin on huomioitava myös eri urakoitsijoiden töiden ajallinen suorit. Maarakennustöitä ja räjäytystöitä tehdään usein työmaan alkuvaiheessa, joten ei ole tarkoituksenmukaista, että päätoteuttajaksi nimetään urakoitsija, jonka toiminta ei tapahdu oman urakkasopimuksen työsuorituksen osalta samanaikaisesti räjäytystöitä edeltävien valmistelevien töiden kanssa.

Rakennustyöasetusta laadittaessa on tavoitteena ollut rakennustyömaadirektiivin periaatteiden toteuttamiseksi saada määräykset sellaisiksi, että millään oikeustoimilla ei voida luoda tilannetta, jossa päätoteuttajan paikalla on pelkkä vastuun kantaja tai nimellinen päätoteuttaja (bulvaani) ilman päätäntäoikeuksia ja päätösten toimeenpano-oikeuksia.

Osaurakoiden käyttö on myös johtanut siihen, että varsinaista pääurakoitsijaa ei aina ole osoitettavissa. Tämän vuoksi edellä mainittujen velvoit-

Sivu-urakan alistamismenettely ja työturvallisuus

teiden toteutumisen kannalta rakennuttajalla tai muulla vastaavalla toimijalla – useimmiten pääosan urakasta suorittavalla yrityksellä – on usein parhaat ja käytännössä ainoana urakoitsijana mahdollisuudet huolehtia päätoteuttajalle kuuluvista velvollisuuksista.

YSE:n osapuolten vastuuseen liittyvät ehdot

Rakennusurakan yleisten sopimusehtojen YSE 1998 24 §:n 3 kohdan mukaan sopijapuoli vastaa alaisensa sekä urakan täyttämiseksi mahdollisesti käyttämiensä muiden osapuolten töistä ja toimenpiteistä. Tämä vastuu tarkoittaa sitä, että aliurakoitsija suorittaa urakkasopimuksen mukaisen työn sovittujen suunnitelmien ja työselostusten mukaisesti.

Siten jaetussa urakassa se urakoitsija, jonka urakkasopimukseen räjäytystyöt ovat sisältyneet, on vastuussa rakennuttajalle sekä omista että mahdollisesti käyttämänsä aliurakoitsijana toimivan räjäytysurakoitsijan aliurakkasopimuksen teknisestä työsuorituksesta ja siinä mahdollisista tapahtuvista laiminlyönneistä.

Jos työtä ei ole tehty urakkasopimuksen ehtojen mukaisesti, aliurakoitsijan on korjattava virheellinen työsuorituksensa aliurakkasopimuksessa sovittu mukaiseksi. Ellei aliurakoitsija suorita korjaustoimenpiteitä esimerkiksi konkurssin takia, on tilaajan vastuulla korjata aliurakoitsijan työ urakkasopimuksen mukaiseksi.

Kokonaisurakassa pääurakoitsija vastaa rakennuttajalle oman tai käyttämiensä aliurakoitsijoiden mahdollisista laiminlyönneistä ja molemmissa tapauksissa räjäytystyötä suorittanut aliurakoitsija on vastuussa omista toimistaan omalle tilaajalleen eli jaetussa urakassa rakennuttajalle ja kokonaisurakassa pääurakoitsijalle oman urakkasopimuksensa mukaisesti.

YSE 1998 7 §:n 3 kohdan mukaan urakoitsijan on esitettävä tilaajan hyväksyttäväksi tärkeimmät aliurakoitsijansa ja -hankkijansa riittävän ajoissa ennen näiden ottamista. Hyväksymisestä kieltäytyminen voi tapahtua vain pätevästä syystä. Rakennuttajan antaessa kokonaisurakassa pääurakoitsijalle tai jaetussa urakassa osaurakoitsijalle hyväksyntänsä käyttää tiettyä aliurakoitintyöstä räjäytystöissä, tulee rakennuttajan tällöin osaltaan myös todeta räjäytysurakoitsija kelvolliseksi ja ammattiaidoiltaan päteväksi ko. työn suorittajaksi. Tämä tilaajan taholta tapahtunut aliurakoitsijan tai -hankkijan hyväksyminen ei YSE 7 § 4 kohdan mukaan kuitenkaan vähennä urakoitsijan vastuuta valitsemansa aliurakoitsijan toimista.

Rakennuttaja voi siirtää vastuuta jaetussa urakamuodossa sivu-urakan alistamismenettelyllä (Sivu-urakan alistamissopimus RT 80271). Sen tarkoituksena on, että rakennuttaja antaa yleensä rakennustekniset työt pääurakoitsijan tehtäväksi, ja sen lisäksi rakennuttaja pyytää erikoisurakoitsijoilta tarjoukset näiden omista töistä. Rakennuttaja solmii varsinaiset urakkasopimukset pää- ja erikoisurakoitsijoiden kanssa ja tekee näiden urakkasopimusosapuolten kanssa erillisen sivu-urakan alistamissopimuksen, jolla rakennuttaja siirtää pääurakoitsijalle muuten hänelle kuuluvia velvoitteita. Näitä ovat mm. työmaan yleisjohto, töiden koordinaatio ja työsuoritusten yhteensovittaminen sekä aikataulun valvonta. Näiden lisäksi urakoitsijat ovat velvollisia korvaamaan toisille urakoitsijoille aiheuttamansa vahingot.

Alistamismenettelyllä selkeytetään rakennuttajan, pääurakoitsijan ja sivu-urakoitsijoiden urakkasopimusten välisiä vastuu- ja toimintasuhteita. Sivu-urakoitsijoiden tulee myös hyväksyä alistamismenettely allekirjoittamalla alistamissopimus, joka tulee voimaan allekirjoittamisesta lukien. Alistaminen ei siten tule voimaan takautuvasti, ellei nimenomaan näin erikseen sovit.

Alistamissopimuksen solmimisella rakennuttaja ei siirrä pääurakoitsijalle työturvallisuusvastuuta muiden urakoitsijoiden työsuoritusten osalta. Tällainen tulkinta on yhteneväinen jaettava urakkaa koskevien vakiintuneiden periaatteiden kanssa. Rikosoikeudellinen työturvallisuusvastuu tulee siten pyrkiä sovittamaan yhteen sopimuksissa omaksutun vastuun ja velvollisuuksien kanssa. Tällöin kannattaa huomioida eri urakoitsijoiden väliset sopimussuhteet ja tässä mielessä huomata, ettei sivu-urakan alistamissopimus sisällä päätoteuttaja-termiä.

Alistamissopimuksella ei muuteta, alistamisesta johtuvia seikkoja lukuun ottamatta, rakennuttajan, pääurakoitsijan ja sivu-urakoitsijan oikeuksia ja velvollisuuksia siitä, miksi ne on asianosaisten välisissä urakkasopimuksissa sovittu (alistamisehdot kohta 3.1). Tämä ehto osoittaa, että yhtäältä rakennuttajan ja pääurakoitsijan sekä toisaalta rakennuttajan ja kunkin alistetun sivu-urakoitsijan välisissä sopimussuhteissa ensisijaisesti ratkaiseva asiakirja on näiden keskenään solmima urakkasopimus ja että alistamissopimus on toissijainen asiakirja varsinaisiin urakkasopimuksiin nähden. Tämä sääntö ilmentää myös pääurakoitsijan määräysvallan rajoja, ja sitä sovelletaan myös pääurakoitsijan antamien ohjeiden ollessa ristiriidassa eri urakkasopimusten kanssa.

Alistamissopimuksen myötä rakennuttaja ei ole siirtänyt pääurakoitsijalle myöskään työturvallisuuslain 51 ja 52 §:n, rakennustyöasetuksen (205/2009) 10, 11 ja 13 §:n sekä rakennusurakan yleisten sopimusehtojen YSE 1998 (RT 16-10660) 4 §:n mukaista vastuuta työmaa-alueen turvallisuudesta.

Sivu-urakan alistamissopimuksella ei siirretä pääurakoitsijalle valvontavelvollisuutta alistetun sivu-urakoitsijan – tekipä tämä räjäytystyöt itse tai antoi ne edelleen aliurakoitsijan suoritettavaksi – työturvallisuudesta eikä myöskään valvontavelvollisuutta siitä, että räjäytysurakoitsija on tehnyt vaadittavat valmistelutoimenpiteet kuten esimerkiksi räjäytys- ja pelastautumissuunnitelmaa. Tällaista ehtoa ei alistamistehoihin sisälly. Siten rakennuttajalta pääurakoitsijalle ei siirry alistamissopimuksen myötä työsuoritusten laatuun tai työturvallisuuteen liittyvien asioiden valvontavelvollisuuksia, vaan ne määntyvät edelleenkin asianosaisten välillä solmittujen urakkasopimusten ja työturvallisuutta koskevan lainsäädännön, kuten työturvallisuuslain ja rakennustyöasetuksen työturvallisuutta koskevien säännösten mukaisesti.

Mikäli alistettu sivu-urakoitsija teettää räjäytystyöt omalla aliurakoitsijallaan, pysyy aliurakoitsijana toimivan räjäytysurakoitsijan työsuorituksen tekninen valvonta tilaajana olevalla sivu-urakoitsijalla eikä alistamissopimuksen solmimisella ole sen osalta muutosvaikutusta varsinaisiin urakkasopimuksen osalta.

Vastaavan työnjohtajan vastuusta eri urakkatyypisissä urakkasuhteissa

Vastaavan työnjohtajan tehtävät ja vastuu on määritelty lain tasolla MRL 122 §:ssä, MRA 73 §:ssä ja Suomen rakentamismääräyskokoelma osassa A1 Rakentamisen valvonta ja tekninen tarkastus.

Vastaavan työnjohtajan tehtäväluettelo on kerrottu RT 8030:ssa. Vastaavan työnjohtajan vaatimustaso kohteessa ilmenee aina rakennuslupapäätöksestä. Rakennustyötä ei saa aloittaa ennen kuin vastaava työnjohtaja on hyväksytty rakennusvalvonnan toimesta eli vastaavan työnjohtajan vastuu ei voi tulla voimaan takautuvasti.

Rakennusurakan yleisissä sopimusehdoissa 4 §:ssä on määritelty työmaan johtovelvollisuudet. Sen 1 kohdan mukaan työmaan johtovelvollisuuksista vastaa pääurakoitsija. Nämä velvollisuudet koskevat kaupallisissa asiakirjoissa nimettyjä urakoita ja hankintoja. Ellei pääurakoitsijaa tai muuta työmaan johtovelvollisuuksista vastaavaa ole nimetty, näitä velvollisuuksista vastaa rakennuttaja/tilaaja.

Saman pykälän 2 kohdan mukaan työmaan johtovelvollisuuksiin kuuluvat mm. työmaan hallinto, yleisjohto ja vastaavan työnjohtajan asettaminen

sekä lainsäädännön tarkoittamat päätoteuttajan velvollisuudet, kuten 57 § 1. momentin mukaisten työsuojeluvelvoitteiden hoitaminen.

Rakennusteknisiä töitä tekevän pääurakoitsijan vastaavalta työnjohtajalta ei voida vaatia erikoistöiden – tässä tapauksessa räjäytystöiden – osaamista tai pätevyyttä, vaan tämä kuuluu ko. suorittajalle. Se on ammattitaitoa vaativaa työtä, johon rakennusmestarin tai insinöörin koulutus ei tuo pätevyyttä. Tarvittaessa rakennuttajan on siten palkattava työmaan ulkopuolelta turvallisuuskoordinaattori ja räjäytystöiden asiantuntija.

Työturvallisuuslain mukaan vaarojen tunnistaminen, selvittäminen ja arvioiminen on jokaisen työnantajan tehtävä. Työnantajalla on yleensä oman toimintansa ja työpaikkansa osalta parhaat edellytykset siihen. Joissakin tapauksissa vaarojen selvittäminen ja tunnistaminen saattavat edellyttää sellaista erityistä asiantuntemusta, jota työnantajalla ei omissa organisaatioissaan ole riittävästi. Näin varsinkin, kun on kyse yleisvaarallisesta työstä, jossa huolellisuusvelvollisuus on tärkeä. Tällöin työnantajan on käytettävä ulkopuolista asiantuntijaa. Rakennushankkeessa tämä lähtee rakennuttajalle osoitettua velvollisuudesta laatia turvallisuusasiakirja.

Yleensä työturvallisuusvastuu ei enää ulotu työnjohtoon tai muuhun työmaalla työskentelevään henkilöstöön esimerkiksi työmaapäällikköön tai rakennusliikkeen tekniseen johtoon, olipa tilaaja rakennuttaja, tai tähän sopimussuhteessa oleva sivu-urakoitsija tai rakennusurakoitsija. Yleensä vastuu jää siis työsuojelurikkomuksen tehneen räjäytysurakoitsijan työnjohdon eli räjäytysjohtajan ja panostajan vastuulle, olipa sitten kyse kokonaisurakasta tai jaetusta urakasta.

Rakennustyön johtamisessa tarvittavaa kelpoisuutta tulee arvioida rakentamisolosuhteiden ja työsuorituksessa käytettävien erityismenetelmien perusteella. Näin voidaan vastaavan työnjohtajan ja erityisalojen työnjohtajan kelpoisuudet asettaa kulloistakin vaatimusta vastaavaksi. Vaikeat perustamisolosuhteet, rakenteet tai räjäytysolosuhteet voivat siten johtaa normaalia tiukempiin kelpoisuusvaatimuksiin. Esimerkiksi kantavien rakenteiden riskien hallinta voi edellyttää niitä koskevan erityisalan työnjohtajan asettamista.

Rakennusasetuksen 69 §:ssä on määritelty, että milloin rakennustyössä on vaikeatekoisia rakenteita tai työ on muutoin erityisen vaativa, eikä vastaavan työnjohtajan pätevyyttä katsota riittäväksi, rakennuslautakunnan tulee määrätä rakennustyön johtamisen antamisesta henkilölle, jolla on siihen riittävä pätevyys (vaikeiden rakennustöiden johtaja). Voimassa olevassa maankäyttö- ja rakennuslaisissa ja -asetuksessa tästä käytetään nimekkää erityisalan työnjohtaja.

Erityisalan työnjohtajan tai vaikeiden rakennustöiden johtajan tarveharkinnan rakennuskohteessa tulee ensisijaisesti tehdä rakennustöiden ryhtyvän ja hänen asiantuntijansa. Rakennusvalvontaviranomaisen tulee tarvittaessa nostaa asia esille ja vaatiakseen sitä rakennusluvassa tai aloituskokouksessa.

Turvallisuuskoordinaattorin ja asiantuntijan vastuusta

Jaettua urakkamuotoa käytettäessä rakennuttaja nimeää erikoisurakoitsijan lisäksi turvallisuuskoordinaattorin ja räjäytystöiden asiantuntijan huolehtimaan räjäytystyön turvallisuudesta suorittamisesta työmaalla. Rakennustyöasetuksessa turvallisuuskoordinaattorilla tarkoitetaan rakennuttajan rakennushankkeeseen nimeämää vastuullista edustajaa, joka huolehtii rakennuttajalle kuuluvista velvoitteista.

Työturvallisuuslain 10 §:n 1 momentin mukaan kaikkien työnantajien on työn ja toiminnan luonne huomioon ottaen riittävän järjestelmällisesti selvítettävä ja tunnistettava työstä, työajoista, työtilasta, muusta työympäristöstä ja työolosuhteista aiheutuvat haitta- ja vaaratekijät ja mikäli niitä ei voida poistaa, arvioitava niiden merkitys työntekijöiden turvallisuudelle ja terveydelle. Jos työnantaja ei ole 1 momentissa tarkoitettuun toimintaa riittävää asiantuntemusta, hänen on saman pykälän 2 momentin mukaan käytettävä ulkopuolisia asiantuntijoita näiden asioiden selvittämiseksi. Edellä mainitun työturvallisuuslain 10 §:n määräykset koskevat siten kaikkia työnantajia omien työntekijöiden osalta.

Työturvallisuuslain hallituksen esityksessä todetaan, että tunnistettujen vaarojen tai haittojen poistamiseksi tai vähentämiseksi tehtävistä toimenpiteistä päättäminen on aina työnantajan vastuulla. Käytettävät ulkopuoliset asiantuntijat eivät voi tehdä työturvallisuuteen liittyviä päätöksiä työnantajan puolesta, mutta heidän on kiinnitettävä työnantajan huomio esiin tuleviin työturvallisuusrikkomuksiin ja valvottava, että työnantaja korjaa mainitut rikkeet. Asiantuntijoilla on myös tekemässä sopimuksen puitteissa vastuu antamistaan ohjeista tai neuvoista laiminlyönneistä, vaikkakin työnantajalla on vastuu siitä, että työ ja työympäristö ovat työntekijöiden kannalta turvallisia.

Työturvallisuusrikosten oikeuskäytännöstä

Työturvallisuusrikoksista eri tuomioistuimissa annetaan toisistaan poikkeavia tuomioita. Pohjanmaan käräjäoikeuden vuonna 2012 antamassa tuomiossa tuomittiin rakennuttajaan sopimussuhteessa olleen maanrakennusurakoitsijan räjäytystyöt suorittaneen aliuurakoitsijan räjäytystyönjohta-

ja ja panostaja työturvallisuusrikoksesta sakkoihin mm. sen vuoksi, ettei työmaalla ollut laadittu räjäytys- tai pelastautumissuunnitelmaa. Räjäytysurakan tilaajana toiminut maansiirtourakoitsijaa tai rakennuttajaa, joka oli ollut maansiirtourakoitsijan tilaajana, ei tuomittu rangaistukseen. Sen sijaan rakennusurakoitsijan vastaava työnjohtaja ja tekninen johtaja tuomittiin sakkoihin työturvallisuusrikoksesta, vaikka rakennusurakoitsijalla ei ollut varsinaista urakkasopimushetta maansiirtourakoitsijan kanssa – tämä on ollut ainoastaan alistettu pääurakoitsijalle sivu-urakan alistamissopimuksen mukaisesti.

Rakennusurakoitsijan tekninen johtaja ja vastaava työnjohtaja valittivat tuomioistaan Vaasan hovioikeuteen, jossa heidät käräjäoikeuden tavoin tuomittiin työturvallisuusrikoksesta sakkorangaistuksiin. Hovioikeuden tuomiota on perusteltu oikeuskäytännöllä ja viitaten tässä KKO 1981 II 25 ja Kouvolan HO:n 2.9.2009 antamaan tuomioon nro 879.

Työmaan sisä- tai ulkopuolisille eri toimijoiden henkilöstölle tai omaisuudelle ei käräjäoikeuden ja hovioikeuden käsittelemässä asiassa aiheutunut em. työturvallisuusrikoksen tarkoittamista suunnitelmapuutteista mitään konkreettista vahinkoa. Tuomioissa ei ole myöskään huomioitu sitä, että rikosoikeudellinen työsuojeluvastuu tulisi pyrkiä soveltamaan yhteen sopimuksissa omaksutun sopimussuhteen vastuun ja velvollisuuksien kanssa.

Vaasan HO:n tuomiossa todetaan myös, että työmaalla räjäytystyöt on aloitettu samana päivänä kuin rakennusurakkasopimus ja sivu-urakan alistamissopimus on allekirjoitettu osapuolten kesken. Tämä merkitsee sitä, että pääurakoitsijan vastaavan työnjohtajan toimivaltuudet alkavat vasta tästä lukien. Kuitenkin ennen räjäytystöiden aloittamista on pitänyt tehdä erilaisia valmistelevia toimenpiteitä, kuten räjähdysaineiden ja nallien hankintoja, kuljetuksia ja varastointia työmaalla. Sen lisäksi työmaalla on panostajan tullut laatia ja räjäytystyön johtajan hyväksyä räjäytys- ja pelastautumissuunnitelma. Siten näiden suunnitelmien laadinnan laiminlyönneistä ei voi ajallisestikaan vastata pääurakoitsijan vastaava työnjohtaja tai yrityksen tekninen johtaja.

HO:n tuomiossa oikeuskäytäntönä viitatu KKO 1981 II 25 ja Kouvolan HO:n 2009 annettujen tuomioiden jälkeen lainsäädäntö ja sopimuskäytäntö ovat muuttuneet merkittävästi. Vuoden 1981 jälkeen rakennuslaki ja -asetus on muuttunut maankäyttö- ja rakennuslaiksi ja -asetukseksi. Työturvallisuuslakia on myös uudistettu olennaisesti. Lisäksi valtioneuvoston päätös rakennustyön turvallisuudesta on muutettu valtioneuvoston asetukseksi rakennustyön turvallisuudesta vastaamaan nykyistä työympäristöä.

Rakennusurakan yleisiin sopimusehtoihin rakennuttaja- ja urakoitsijajärjestöt ovat myös neuvotteluissaan tarkentaneet vastaamaan uusisijajärjestöjen osuuteita (YSE 1983 ja YSE 1998). Myös sivu-urakan alistamiseksi ja muita järjestöjen yhdessä laatimia muita rakentamiseen liittyviä asiakirjoja on vuoden 1981 jälkeen tarkisteltu useamman kerran.

Espoon käräjäoikeuden vuonna 2014 antamassa tuomiossa on kyse ollut kokonaisurakasta, joka on sisältänyt louhintaa ja räjäytystöitä. Louhintatyön on suorittanut aliurakoitsija, jonka toimitusjohtaja on toiminut räjähdystyönjohtajana ja panostajana. Räjäytyskohteesta on räjäytyksen tapahtuessa lentänyt kiviä ja maa-ainesta ympäristöön aiheuttaen vaurioita läheisen autoliikkeen pihalla olleelle kahdelle autolle ja viereisen kerrostalon kolmen asunon ikkunoille ja parvekelaselle.

Tapahtuneen räjäytysonnettomuuden vuoksi räjäytystyönjohtajana ja panostajana toiminut henkilö tuomittiin työturvallisuusrikoksesta sakkoihin, mutta ei aliurakoitsijan tilaajana toiminutta pääuraakoitsijan vastaavaa työnjohtajaa tai muita yrityksen edustajia.

Vastaajan katsottiin peittämistä koskevan kirjallisen räjäytysuunnitelman laatimisen laiminlyönnillä ja räjäytyskohteen puutteellisella peittämisellä syyllistyneen työturvallisuusrikokseen. Yleisvaaran tuottamusta koskevan syytteen KO hylkäsi, koska syytöksessä ei väitetty, että räjähdys olisi ollut omaan aiheuttamaan yleistä hengen ja terveyden vaaraa suurelle ihmismäärälle tai että siitä olisi aiheutunut edes joillekin henkilöille hengen tai terveyden vaaraa. Näin ollen räjäytystyö ei ole ollut myöskään omaan aiheuttamaan yleistä hengen tai terveyden vaaraa.

Espoon käräjäoikeuden toisessa tuomiossa vuonna 2014 on ollut kysymys pääosin kahden eri työmaan tapahtumista, talonrakennustyömaan ja ratatyömaan räjäytys- ja louhintatöistä. Molemmissa räjäytystyömaihin liittyvissä syytekohtissa on ollut vastaajana räjäytystyönjohtaja, joka työskenteli vuosina 2011–2012 sittemmin konkurssiin menneen räjäytysyrityksen palveluksessa. Talonrakennustyömaan osalta syytöksessä oli lisäksi myös panostaja.

KO:n tuomion mukaan talonrakennustyömaan läheisyydessä kivien kantoetäisyydellä oli ollut asuintaloja, liikehuoneistoja ja kauppakeskus. Kiviä oli lentänyt muun muassa kaduille, asuintalon huoneistoihin, sisälle kauppakeskukseen ja asuintalon pihalle. Kiviä oli lisäksi osunut seitsemään henkilöön. Vaikka tarkkaa selvitystä kivien kantoetäisyydellä oleiden ihmisten määrästä ei ollut, voitiin KO:n mukaan pitää selvitetynä, että ihmisiä oli ollut kivien kantoetäisyydellä vähintään useita kymmeniä.

KO:n tuomion mukaan räjäytysuunnitelmaa ei ollut tehty kirjalliseen muotoon ennen räjäytyksen suorittamista. Panostaja ei ollut nähnyt työmaan turvallisuusuunnitelmaa ennen räjäytystä. Turvallisuuksuunnitelmassa oli kuitenkin edellytetty, että työntekijät on perehdytetty kohteeseen ja että he ovat allekirjoituksellaan vahvistaneet saaneensa perehdytyksen.

Räjäytyksen seurauksena kiviä oli levinnyt hallitsemattomasti. KO:n mukaan se viittasi lähtökohtaisesti siihen, että räjäytystyössä oli saatettu toimia huolimattomasti. Räjäytysuunnitelman etukäteisen laatimisen ja hyväksymisen merkitys korostuu tällaisessa tilanteessa. Jälkikäteen laaditun suunnitelman luotettavuutta heikensi se, että panostajalla suunnitelman laatijana ei ollut omakohtaista tietoa reikien poraamisesta ja kuitenkin hän oli laatinut suunnitelman tältäkin osin.

KO:ssa kuultujen asiantuntijoiden näkemyksen mukaan tapahtuneen kaltaista kivien sinkoutumista ei olisi tapahtunut, jos räjäytys olisi suoritettu panostajan jälkikäteen laatiman suunnitelman mukaisesti.

KO:n mukaan räjäytysuunnitelman tekeminen on räjäytystyössä keskeisen tärkeä huolellisuusvelvoite. Suunnitelman dokumentoinnin laiminlyöminen siirtämällä se tehtäväksi vasta räjäytystyön jälkeen merkitsee myös riskin ottamista. Kirjallisen suunnitelman perusteella voidaan jälkikäteen todentaa, miten räjäytys on suoritettu, mutta se on myös välineenä panostajalle ja räjäytystyön johtajalle sen varmistamisessa, että räjäytystyö voidaan turvallisesti suorittaa.

Räjäytysuunnitelman tekeminen on nimenomaan panostajan tehtävä, vaikka räjäytystyön johtajan tulee suunnitelma hyväksyä. Tämän vuoksi myös panostaja jättäessään kirjallisen räjäytysuunnitelman tekemättä ottaa riskin räjäytystyön epäonnistumisesta. KO on pitänyt myös panostajan menettelyä törkeänä huolimattomuutena.

KO katsoo, että räjäytystyön yleisvaarallinen luonne huomioon ottaen räjäytystyötä koskevien säännösten noudattaminen on korostetun tärkeää. Huomioon ottaen huolellisuusvelvollisuuden merkittävyyden, edellä kuvatun riskinoton ja vaarannettujen etujen tärkeyden KO katsoi, että räjäytystyönjohtajan ja panostajan huolimattomuutta oli pidettävä törkeänä.

Eräitä räjäytys- ja louhintatyöasetuksen keskeisiä kohtia

Räjäytys- ja louhintatyön turvallisuudesta annetun asetuksen 5 §:n mukaan panostajan on tehtävä räjäytettävästä kentästä tai muusta räjäytyskohteesta kirjallinen räjäytysuunnitelma, joka sisältää tiedot

porauksesta, räjähteestä, sen määrästä, panostamisesta, sytytyksestä ja sytytysjärjestelmästä, peittämisestä, räjäytysajankohdasta vaarallisesta alueesta ja varmistustoimenpiteistä sekä muista räjäyttämisen turvallisuuteen vaikuttavista tekijöistä.

Mainintu asetuksen 8 §:n 2 momentin mukaan räjäytystyön johtaja hyväksyy räjäytysuunnitelman ja siihen tehtävät muutokset sekä huolehtii suunnitelman toteuttamisesta. Saman asetuksen 15 § 1 momentin mukaan räjäytyksestä aiheutuva vaara on asianmukaisesti selvitettävä ja arvioitava räjäytysuunnitelmassa.

Peittäminen on toteutettava suunnitelman mukaisesti. Asetuksen 15 § 2 momentin mukaan asutulla paikalla räjäytettävä alue on aina peitettävä sopivilla peitteillä tai muulla luotettavalla tavalla, jotta kivien lentäminen voidaan huolellisella peittämisellä pääosin estää.

Yhteisösakko

Rikoslain 9 luvun 1 §:n mukaan on oikeushenkilölle annettava sakkorangaistus rikollisesta toiminnasta. Oikeushenkilö voidaan tuomita yhteisösakkoon, jos sen lakisääteinen toimielin tai muuhun johtoon kuuluva on ollut osallisena rikokseen tai sallinut rikoksen tekemisen. Yhteisösakkoon voidaan tuomita myös, jos oikeushenkilön toiminnassa ei ole noudatettu vaadittavaa huolellisuutta ja varovaisuutta rikoksen ehkäisemiseksi.

Pohjanmaan KO:ssa syyttäjä oli vaatinut, että räjäytystyön suorittanut yritys tuomittaisiin yhteisösakkoon. KO:n mukaan yhtiön toiminnassa oli laiminlyöty sen huolellisuuden ja varovaisuuden noudattaminen, jota yhtiöltä on kohtuudella työturvallisuussäännösten noudattamiseksi voitu edellyttää. Kysymyksessä on ollut vaarallinen työtapa. Yhtiön laiminlyöntiä yhteisövastuun kannalta arvioitaessa oli kuitenkin otettu huomioon, että tekoon ei liittynyt merkittäviä taloudellisia intressejä. Yhtiön johdon laiminlyönnit eivät olleet perustuneet etujen ja haittojen punnintaan. Syyttäjä ei myöskään ollut edes väittänyt, että yhtiön aikaisemmassa toiminnassa työturvallisuuskysymyksiin olisi suhtauduttu välinpitämättömästi. Lisäksi kun kyse oli myös suhteellisen pienestä yhtiöstä, niin KO hylkäsi syytteen tältä osin ja katsoi, että yhteisösakon tuomitseminen olisi asiaa kokonaisuutena arvostellen kohtuutonta.

Räjäytystyönjohtaja, panostaja ja yhtiö eivät valittaneet tuomioistaan HO:een, joten tuomiot ovat yhteisösakon osalta lainvoimaisia.

Espoon KO:n 27.6.2014 nro 128155 antamassa tuomiossa syyttäjä ei vaatinut räjäytystyön suorittanutta yritystä tuomittavaksi yhteisösakkoon vaan ainoastaan räjäytystyönjohtajalle ja panostajalle

vaadittiin rangaistuksia työturvallisuusrikoksesta ja yleisvaaran tuottamuksesta.

Näin siitäkkin huolimatta, että kummassakin tapauksessa räjäytysurakoitsijayrityksen pääomistajana ja yrityksen toimitusjohtajana oli ollut räjäytystyönjohtaja.

Espoon KO:n antamassa Matinkylän toimistorakennuksen työmaan tuomiossa syyttäjä on kohdistanut yhteisösakkovaatimuksen räjäytysyrityksen konkurssipesään. Räjäytystyön johtaja on syytteen mukaan kuulunut yhtiön johtoon. Hän on omassa vastauksessaan ilmoittanut olleensa yrityksen operatiivinen työnjohtaja. KO:n mukaan räjäytysyrityksen toiminnasta ei ollut esitetty sellaista selvitystä, jonka perusteella voitaisiin katsoa selvitetyn, että räjäytystyön johtaja oli kuulunut yhtiön johtoon 9 luvun 2 §:ssä tarkoitettulla tavalla. Alun perin syytteessä oli ollut kysymys neljästä yrityksen toiminnassa tapahtuneeksi väitetystä työturvallisuusrikoksesta. Syytteistä kolme hylättiin. Yhdessä syytekohtassa on räjäytystyön johtajan syyksi luettu työturvallisuusrikos. Tämän yhden tapauksen perusteella ei voitu päätellä, ettei yrityksen toiminnassa olisi noudatettu rikoslain 9 luvun 2 §:ssä tarkoitettua huolellisuutta ja varovaisuutta. Vaatimus yrityksen konkurssipesän tuomitsemisesta yhteisösakkoon hylättiin.

Yleisvaaran tuottamus

Rikoslain 34 luvun 7 §:n mukaan yleisvaaran tuottamuksesta tuomitaan henkilö, joka tahallaan tai huolimattomuudesta tekee saman luvun 1, 2 tai 4 §:ssä mainitun teon, jos asianomaisessa säännöksessä tarkoitettu vaara johtuu tekijän huolimattomuudesta. Espoon käräjäoikeuden toisessa tuomiossa vuonna 2014 Piispankylän tapauksessa syytteessä on ollut kyse 43 luvun 1 §:ssä tarkoitettua räjäyttämällä aiheutetusta vaarasta.

Rikoslain 34 luvun 8 §:n mukaan törkeästä yleisvaaran tuottamuksesta tuomitaan silloin, jos yleisvaaran tuottamuksessa aiheutetaan suurelle ihmis-määrälle vakavaa hengen tai terveyden vaaraa ja rikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä. Törkeysarvostelun ratkaisevana kriteerinä ei välttämättä ole pidettävä sitä, onko riskinotto ollut tietoisia.

Törkeäksi tuottamukseksi katsotaan hyvien tärkeiden huolellisuusvelvoitteiden rikkomisen huolimattomuudesta, joka osoittaa erityistä välinpitämättömyyttä näitä velvoitteita kohtaan tai osoittaa tietoisien riskinoton, joka ei kuitenkaan ole tahallisuutta. Huolellisuusarvioinnissa erotetaan myös se, miten tekijän olisi pitänyt ja miten tekijä olisi voinut toimia.

Matinkylän toimistorakennuksen työmaan osalta Espoon KO:n mukaan räjäytystyön johtaja oli viime kädessä vastuussa räjäytystyöstä. Räjäytystyön johtaja on tehnyt ratkaisun, jossa hän on hyväksynyt räjäytysten suorittamisen ilman, että hän on itse paikalla työmaalla ja jossa panostajana on työmaalla toista päivää työssä oleva panostaja. Lisäksi räjäytystyön johtaja on hyväksynyt työn suorittamisen ilman, että räjäytysuunnitelmaa on laadittu kirjalliseen muotoon. Hän on laiminlyönyt räjäytystyöhön olennaisesti kuuluvaa huolellisuusveloitetta ja näin ottanut riskin siitä, että räjäytystyö saattaa epäonnistua. Tästä syystä hänen huolimattomuuttaan oli pidettävä törkeänä.

KO:n mukaan räjäytysuunnitelman tekeminen oli nimenomaan ollut panostajan tehtävä, vaikka räjäytystyön johtajan tuli suunnitelma hyväksyä. Tämän vuoksi myös panostaja jättäessään kirjallisen räjäytysuunnitelman tekemättä otti riskin räjäytystyön epäonnistumisesta. KO piti myös panostajan menettelyä törkeän huolimattomana.

Yleisvaaran toteutumista arvioitaessa KO katsoi, että kivien kantoetäisyydellä on ollut vähintäänkin useita kymmeniä ihmisiä. Eri suuntiin sinkoilleet kivet ovat aiheuttaneet näille ihmisille vakavaa hengen ja terveyden vaaran. Rikosta oli myös kokonaisuutena pidettävä törkeänä.

KO:n mukaan Piispankulman tapauksessa kysymys oli puolestaan siitä, oliko räjähdystyön johtajana ja panostajana toiminut henkilö huolimattomuudesta räjäyttäneen rakennustyömaalla sijaitsevan räjäytettävän alueen siten, että teko on ollut omiaan aiheuttamaan yleistä hengen ja terveyden vaaraa tai että siitä on aiheutunut yleistä erittäin huomattavan taloudellisen vahingon vaaraa.

KO:n mukaan räjäytystyöstä aiheutui kahdelle autolle vaurioita, joiden korjauskulut olivat 1.567,44 euroa. Lisäksi oli vaurioitunut parveke- ja ikkunala-seja. Lain esitöiden mukaan yleisen taloudellisen uhkaavan vaaran tulisi olla miljoonaluokkaa ja tässä asiassa KO:n saaman selvityksen mukaan ei voitu päätellä olevan lähelläkään tuota luokkaa. Räjäytystyöstä aiheutunut uhkaava taloudellinen vahinko ei ollut määrältään laissa tarkoitettujen tavoin erittäin huomattavaa, minkä vuoksi KO hylkäsi syytteen yleisvaaran tuottamuksesta.

Yhteenveto

Espoon käräjäoikeuden tuomioissa oli molemmissa tapauksissa kyse kokonaisurakasta toisin kuin Pohjanmaan KO:n ja Vaasan HO:n käsittelemässä tuomiossa, jossa kyseessä oli ollut jaettu urakka. Toisessa räjäytysurakkasopimuksen tilaajana oli ollut rakennusliike ja toisessa tapauksessa rakennusliike, jonka alirakoitsijana toiminut maanrakennusura-

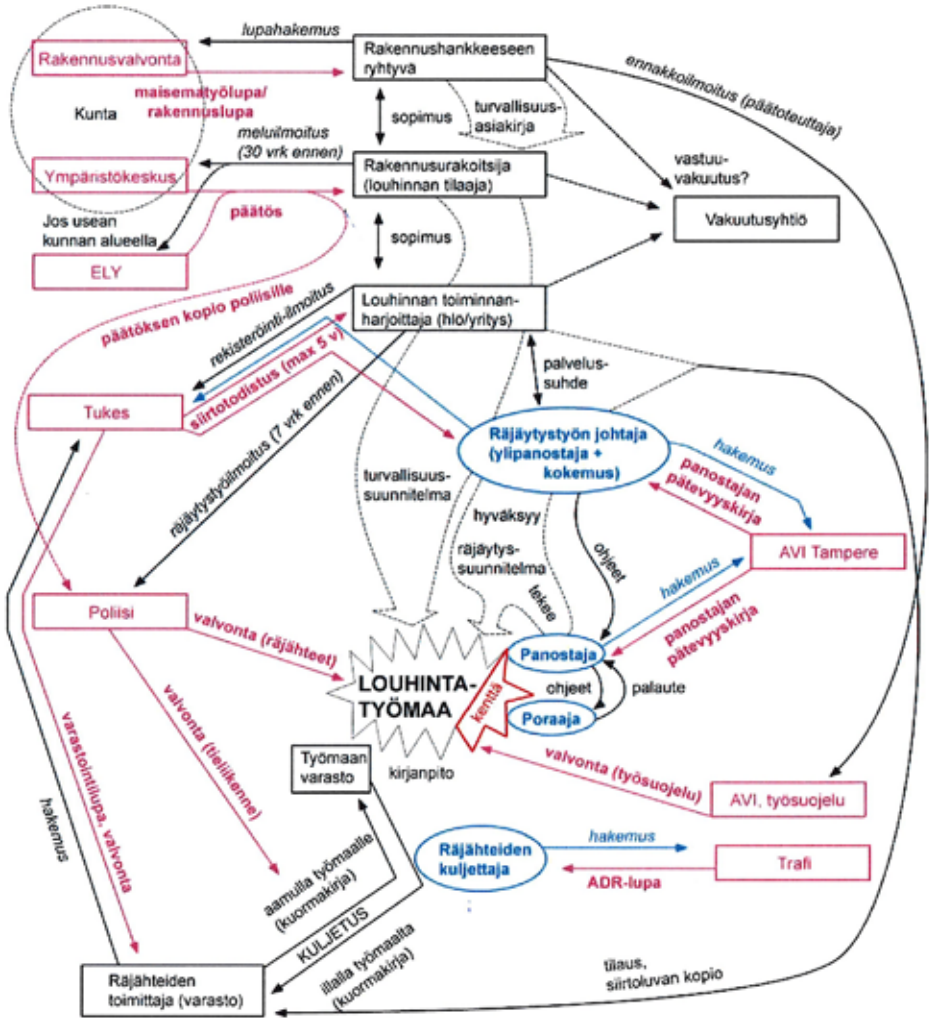
koitsija, jonka alirakoitsijana toiminut on suorittanut räjäytystyöt.

Pohjanmaan KO:n ja edelleen Vaasan HO:n antamassa tuomiossa taasen rakennuttajaan sopimussuhteessa oleva maanrakennusurakoitsijan alirakoitsija oli suorittanut räjäytystyöt. Räjäytystyöt suorittaneen yrityksen räjäytystyön johtaja ja panostaja tuomittiin sakkorangaistukseen työturvallisuusrikoksesta. Räjäytystyön tilaajana ja sopimuskumppanina olleen maanrakennusurakoitsijan toimihenkilöitä ei ollut vastaajina tai syytettyinä. Sen sijaan rakennusliikkeen tekninen johtaja ja vastaava työnjohtaja tuomittiin räjäytysyrityksen toimihenkilöiden lisäksi sakkoihin, vaikka rakennusliikkeellä ei ollut räjäytysurakkatyön suorittamiseen perustuvaa sopimussuhdetta räjäytysurakoitsijaan – vaan ainoastaan tämän sopimuskumppanin tilaajan kanssa alistamissopimukseen perustuva sopimussuhde.

Espoon KO:n kahdessa eri tuomiossa ottamaa kantaa siitä, että räjäytystöiden työsuojelurikosvastuun kantajina ovat ensisijaisesti räjäytystyön johtaja ja panostaja, on pidettävä oikeana räjähdysrikoksista annetun lainsäädännön ja alan käytännön mukaisina. Räjäytystyö, räjähdysaineiden hankinta, vaarallisten aineiden kuljettaminen ja varastointi ovat luvanvaraista toimintaa ja edellyttävät ko. säädösten yksityiskohtaista tuntemusta. Tällöin ei ole tarkoituksenmukaista, että pääurakoitsijan vastaava työnjohtaja tai joku muu tämän tilaajan toimihenkilö, jolla ei ole tarvittavaa vaarallisen erityistyöalan tietämystä räjäytettävän alueen panostamisesta, peittämisestä, reikien mahdollisesta kiertymisestä, räjäytettävän kiviaineksen lustedusta, tavallisesta tätkäyksestä tai louhetätkäyksestä jne. kantaisivat vastuun siitä, että räjäytysurakoitsija toimii viranomaisten antamien toimilupien ehtojen mukaisesti.

Erityisen hankalaa on pääurakoitsijan edustajille valvoa räjähteiden ostotoiminnan, kuljetusten ja varastoinnin osalta sitä, onko toiminnan suorittaneella henkilöllä kyseisen työmaan osalta tarpeelliset luvat kunnossa. Tällaista valvontamahdollisuutta ei edes ole pääurakoitsijan vastaavalla työnjohtajalla. Ei ole myöskään tarkoituksenmukaista, että rakennusliikkeen työnjohto joutuisi arvioimaan räjäytys- ja pelastautumissuunnitelmien oikeellisuutta tai tarkoituksenmukaisuutta, koska heillä ei voi olla tämän erikoisen vaarallisen työolosuhteen tuntemusta.

Valvonta kuuluu kuitenkin siten ensisijaisesti luvan antaneille viranomaisille, jotka jo eri toimintoihin tarvittavia lupia myöntäessään ovat joutuneet selvittämään ja harkitsemaan hakijan osaamista ja kyvykkyyttä suorittaa erikoisen vaarallisen räjäytystyönteon suorittamista. Lupaviranomaisen tu-

Kuva 1. Rakentamiseen liittyvän louhinnan suunnittelu-, ilmoitus-, lupa- ja viranomaismenettelyjä. Onnettomuustutkintakeskus. Tutkintaselostus Y2012-01.

lee siten myös luvan voimassa ollessa valvoa, että luvansaaja noudattaa lupaehtoja ja asianomaisen alan erikoislainsäädäntöä. Lupaviranomaisen tulee pyrkiä valvomaan ja tehtävillä työmaakohtaisilla tarkastuskäynneillä tarkistamaan, että räjähtästyksen johtaja ja panostaja laativat ennen räjähtästyksen suorittamista vaadittavat etukäteissuunnitelmat ja että räjähtästyksen jälkeiset vaaditut raportit on suoritettu lainsäädännön vaatimien lupien mukaisesti, samoin räjähtäysaineiden ja nallien ostohankinnat, kuljetukset ja varastoinnit.

Onko urakamuodolla – kokonaisurakka vai jaettu urakka – sitten merkitystä arvioitaessa työturvallisuuteen liittyvien räjähtäysrikoksen vastuukysymyksiä? Sen osalta voidaan hyvin yhtyä Espoon KO:n tuomion kannanottoihin. Sen mukaan näissä työsuojelurikoksissa vastuun kantajina ovat ensisijaisesti räjähtästyksen johtaja ja panostaja eivätkä esimerkiksi tilaajan edustajat, koska heillä ei yleensä ole kompetenssia valvoa tämän erityisen vaarallisen työn suorittamista eri toimintavaiheissa. Vaasan HO:n tapauksessa, jossa rakennuttajaan sopimus-

suhteessa oleva urakoitsijan aliurakoitsija on suoritamassa töitä ja rakennusurakoitsija ottaa urakkasopimuksen allekirjoituksella päätoteuttajan vastuun jo alkaneesta työmaasta, rakennuttajan tulee kertoa työturvallisuusriskeistä ja rakennusurakoitsijan päätoteuttajana tulee selvittää ja arvioida rakennuttajan tekemiin urakoihin liittyvät työturvallisuusriskit.

Toisaalta on niin, että vaikka kokonaisurakkaan kuuluisi räjäytystyötä, jonka voi joko suorittaa räjäytysurakoitsija aliurakkana tai rakennusliike itse, on palveluksessa oltava kuitenkin räjäytystyön johtaja ja panostaja, jotka mahdollisen vahingon sattuessa toimivat myös vastuun kantajina.

Kirjallisuutta

Aho, Heikki–Sihvonen, Keijo. Rakennustarkastuskirja, suunnittelusta toteutukseen. Ympäristöministeriö ja Rakennustieto Oy. Vammala 2004.

Erma, Reino: Rakennusurakkasopimuksen tekeminen. Helsinki 1966.

Espoon käräjäoikeuden tuomio nro 14/105027 (R 13/1027). Kirjoitettaessa artikkelia tuomio ei ollut lainvoimainen.

Espoon käräjäoikeuden tuomio nro 14/128155 (R 14/410). Kirjoitettaessa artikkelia tuomio ei ollut lainvoimainen.

Halila, Heikki: Rakennuttajan tiedonantovelvollisuudesta rakennusurakassa, Vammala 1981.

Halila, Heikki–Hemmo, Mika: Sopimustyyppit. Helsinki 2008.

Hoppu, Esko: Alistamisesta rakennusurakassa. Sivu-urakoiden alistamista pääurakkaan koskeva oikeudellinen tutkimus. Vammala 1972.

Isohanni, Antti: Defensor Legis N:o 4/2014. Oikeustapauskommentti. Pääurakoitsijan vastuu rakennuttajaan sopimussuhteessa olevan sivu-urakoitsijan ja tämän aliurakoitsijan rikkottua työturvallisuutta koskevia säännöksiä – Vaasan HO:n 1.10.2013 antaman tuomion nro 1050 (R 12/359) arviointia.

Isohanni, Antti: Sivu-urakan alistamisen menettelystä rakennusurakassa, Vammala 2007.

Laine, Juha: Rakennusvirheistä. Hämeenlinna 1993.

Maankäyttö- ja rakennuslaki perusteluineen. Oy Edita Ab. Helsinki 1999.

Pohjanmaan KO:n 24.02.2012 nro 319.

Rudanko, Matti: Rakennuttajan myötävaikuttamis- häiriöistä rakennusurakassa. Vammala 1989.

Tulokas, Mikko: Takuuajan jälkeinen vastuu aliurakoitsijan virheistä, teoksessa juhlijulkaisu Esko Hoppu.

Turvallisuuskoordinaattorin keskeiset tehtävät ja vastuu. RatuTT 15–00877. Rakennustieto Oy 2010.

Työturvallisuuslaki 738/2002.

Vaasan HO:n antaman tuomio nro 1050 (R 12/359).

Valtioneuvoston asetus rakennustyön turvallisuudesta 205/2009.

Valtioneuvoston päätös rakennustyön turvallisuudesta 629/1994.